

”Vi är ju en egen värld”

- Hur socialdansen manifesteras i Sverige

“We are our own world”

- How social dances are manifested in Sweden

Kerstin Gauffin

”Vi är ju en egen värld”

- Hur socialdansen manifesteras i Sverige

“We are our own world”

- How social dances are manifested in Sweden

Kerstin Gauffin

Handledare: Kjell Hansen, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för stad och land

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2018

Omslagsbild: Foxtrot. Foto: Annika Pettersson/ Ankanz dansbilder

Upphovsrätt: Samtliga bilder i arbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: dansband, gemenskap, socialdans, subkultur

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Denna uppsats handlar om fenomenet socialdans och hur den kan förstås som en subkultur. Bakgrunden till fältet inom landsbygdsutveckling, är att det finns uppfattningar om att dansbandskulturen och därmed socialdansen, är förknippad med landsbygd och ofta i negativ bemärkelse. Materialet uppsatsen bygger på, är av olika karaktär. Dels intervjuer med utgångspunkt Gävlemaran, ett etablerat dansevenemang i Sverige. Dels mina egna erfarenheter som socialdansare. Studien visar att socialdansen har förändrats men att en gemenskap som finns inom socialdansen överbryggat dessa uppfattade motsättningar.

Nyckelord: dansband, gemenskap, socialdans subkultur

Abstract

This essay is about the phenomenon of social dance and how it can be understood as a subculture. The background to the field of rural development is that there is perception that the dance band culture and hence social dances are associated with rural areas and often in a negative sense. The material the essay is based on is of a different nature. Based on Gävlemaran, an established dance event in Sweden. Partly on my own experience as a social dancer. The study shows that social dances have changed but that a community in social dances bridges these perceptions of opposition.

Keywords: community, dance, social dance, subculture

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Abstract	2
1 Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
2 Tillvägagångssätt.....	7
2.1 Materialinsamling.....	7
2.2 Analytiska utgångspunkter	8
3 Vad är socialdans?.....	9
3.1 Socialdans under förändring.....	9
3.1.1 Generationsskifte.....	11
3.1.2 Dansens skepnad	11
3.1.3 Dans i andra sammanhang.....	13
3.2 Dresscode	14
3.2.1 Dansare är olika	15
4 Gemenskap	18
4.1 Uppträdande.....	18
4.2 Gemenskapens baksida	21
4.3 Dansevenemangen upprätthåller gemenskapen	23
4.3.1 Malungsveckan.....	24
5 Vart är socialdansen på väg?	28
5.1 The Times They Are A-Changin'	28
5.2 Socialdansens sociala- och ekonomiska effekter	29
6 Slutord.....	30
Källor och litteratur	31

En dryg timme bort känns nära. Människor du lärt känna genom åren som dansare, är väl värda mödan att åka upp till Gävle för. I synnerhet när du vet att de allra flesta har betydligt längre sträckor att ta sig denna helg. Snön knarrar under de glatta stövlarna när jag går från bilen till Parken. Utanför Gävleparken är allt tyst, men i lokalen hörs ljudet från banden som spelar. Röken utgör ett moln i varje andetag. Den kyla som kryper sig in där det glipar kommer snart förvandlas till värme som vill ut ur dessa glipor. Sminket liksom kläderna har valts med en särskild omsorg för kvällen. Det basala är en vattenfast mascara och en klänning ej av bomull för att torka fort. I väskan har jag ett par platta tygskor, extra strumpbyxor, varm tröja och en vattenflaska. Jag betalar inträdet, sätter mig på bänken innanför, för att snöra på mig skorna och hänga in resten av kläderna i garderoben. Plötsligt ser jag en bekant vän som jag lärt känna på Ölandsveckan några år tidigare. Han kommer fram och pratar, vi bestämmer oss för att ta en svängom när jag kommer ner till golvet. Efter avslutad dans, hinner jag dansa med två personer till innan jag hör att det är min tur att få puls på riktigt. Inte fysiskt denna gång, utan av nervositet över att göra min första intervju under kandidatarbetet. Det är dags för mig att träffa en annan bekant som jag lärt känna under Ölandsveckan, Jan-Åke Glavén, kapellmästare i dansbandet Expanders.

Dansare applåderar när Expanders avslutar sin sista låt innan paus. Jan-Åke tackar för sig och applåderarna, innan de lämnar över scenen till bandet Dreams. Jag möts av en glad, varm och kramvänlig man, till höger om scenen. Alla år av socialdans, har jag endast en gång tidigare varit backstage och av helt andra skäl. Vi småsnackar när vi går nerför trapporna i en smal korridor och slår oss ner i sofforna där resten av bandet redan sitter. De hämtar andan, gissningsvis smsar eller facebookar samtidigt som de tar något att dricka. Den ena medlemmen som jag inte hälsat på tidigare, kysser en flicka med en klänning som kunde varit min farmors i hennes ungdom, fast i modern tappning. Jan-Åke pustar ut och ber mig räcka kaffet, jag stjälar en kola i den välfyllda skålen på bordet innan vi kör igång, tanken hinner slå mig att det är tur att det inte är jag som ska prata. Mitt möte med Jan-Åke och även andra bekanta jag träffar under Gävlemaran, präglas av det igenkännande som kännetecknar de flesta subkulturer.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Denna uppsats handlar om socialdans, en unik form av dans som praktiseras av tusentals människor runt om i landet men som samtidigt ses snett på av många. Inte minst i den urbana medelklassen förknippas dansbandskultur, och därmed socialdansen, mer eller mindre medvetet med arbetarklass, låg utbildning och landsbygd. Dansbandsmusiken anses vara för enkel och förutsägbar. Mest uppskattning tycks medelklassen ha gett dansbandsmusiken genom den parodierande gruppen Rolandz. På sätt och vis har kritikerna emellertid rätt. Såväl dansbandsmusiken som socialdansen är utpräglade breda och folkliga företeelser, kännetecknade av att det kroppsliga och känslomässiga har företräde för ett intellektuellt förhållningssätt.

Historiskt kan socialdansen ses som en utlöpare av landsbygdens danser på logar och i vägskäl (jfr Hellspong och Löfgren 1974 kap. 9), som ofta utgjorde de enda tillfällena då ungdomar och äldre, kunde mötas, umgås och roa sig utanför överhetens vakande blickar. När människor lämnade landsbygden för staden tog de med sig vanan att mötas på dans och i såväl industriorter som i större städer växte dansställen som folkparker eller dansrestauranger fram.

För många kom emellertid urbaniseringen också att medföra ett öppnande mot nya internationella kulturella influenser i snabbare takt än tidigare. Detta kom också att gälla socialdansen och dansmusiken. Nya danser, som foxtrot, lindy hop och bugg togs upp och dansbanden blev så småningom såväl jazzigare som allt mer elektrifierade. Samtidigt innebar moderniteten också en ökad individualisering (Giddens 1999) med många nya sätt att försöka förverkliga sig. Inte minst kom efterkrigstidens ungdomskulturer; Elvis och rockkulturen och Beatles och popkulturen, att utgöra utmaningar mot socialdansens sociala position. Här uppstod nya sätt att umgås där det inte minst blev viktigt att markera gränser mellan generationer. Exempelvis tar de tidiga diskoteken å ena sidan över många av de funktioner socialdansen bär upp, men å andra sidan etablerar de något nytt genom att enbart fokusera på ungdomar och ett ständigt jagande efter det senaste i musik och mode.

I denna utveckling trängdes socialdansen undan, dels geografiskt från det urbana, dels numerärt genom att inte längre framstå som det självklara valet när man ville gå ut, dansa och umgås med andra. På så sätt omvandlades socialdansen från något som ”alla” ägnade sig åt till ett intresse för en mer avgränsad grupp. Samtidigt har socialdansen också utvecklats i riktning mot ett ökat fokus på själva dansandet och den kompetens som krävs för att vara en bra dansare. Danskvällen är nu inte enbart en

social sammankomst, utan också ett tillfälle då man genom dansandet visar sin tillhörighet till en särskild kulturell gruppering.

Socialdans äger rum på två olika typer av evenemang och lockar dansare från hela landet. Vanligast är enstaka danskvällar, ofta i väletablerade lokaler på någon av de många sådana platser som finns runt om i landet. Den andra typen evenemang är sådana som håller på i flera dagar i sträck och som är förknippade med bestämda platser. Exempel på sådana evenemang är Ölandsveckan, Malungsveckan och Gävlemaran, som utgör centrum för mitt eget fältarbete.

1.2 Syfte och frågeställningar

Även om socialdansen slentrianmässigt ofta knyts till en specifik och väl avgränsad grupp, är det i verkligheten så att den både omfattar människor med skilda sociala positioner som också lever i och genom många olika sociala och kulturella sammanhang. Syftet med uppsatsen är att undersöka hur denna mångfald av positioner kommer till uttryck i de sammanhang som danstillfällena tycks utgöra. Utgör danstillfällena situationer där sociala och kulturella olikheter upplöses? Uppstår det nya distinktioner inom gruppen av socialdansare?

För att kunna besvara dessa frågor kommer jag dels att beskriva och visa vad det är som kännetecknar socialdansen, dels att undersöka hur den förändrats. Jag kommer också att undersöka hur en socialdansare skapas. För att närma mig frågan om en eventuell ”inre” uppdelning, kommer jag att undersöka vilka som dansar med varandra och söka efter kulturella uttryck som kan identifiera eventuella undergrupper. I en avslutande del för jag en diskussion kring vilka sociala och ekonomiska effekter socialdansen har för det omgivande samhället.

2 Tillvägagångssätt

2.1 Materialinsamling

Denna uppsats handlar om socialdans både som praktik och som en arena för socialt och kulturellt samspel. Mitt material består av två olika typer av empiri. Den förstas beskaffenhet är material jag specifikt samlat in under våren 2018 i samband med Gävlemaran. Materialet består dels av intervjuer med tre nyckelinformanter med god kännedom om fältet, dels av observationer jag gjorde under Gävlemaran. Observationerna utgick från mitt eget deltagande på maran där jag särskilt uppmärksammat meningsbärande situationer. Observationerna kompletterades med småprat med olika deltagare framför allt kring deras relation till socialdansen. Såväl observationer som referat av småpratet skrevs ner i omedelbar anknytning till när de gjordes. Observationerna och samtalen har varit en viktig del av uppsatsen empiriska underlag. Intervjuerna har varit semistrukturerade och har byggts kring öppna frågor som inbjudit informanterna att själva prioritera vad de ansett vara viktigt att lyfta fram. Eftersom intervjuerna organiserades på ett sådant sätt där informanterna själva avgjorde varhän frågorna skulle leda, kan validiteten också sägas vara god. Alla intervjuer har spelats in och därefter skrivits ut.

Den andra huvudtypen material är mina egna erfarenheter av 13 år som aktiv socialdansare. Jag är alltså själv en del av det fält jag studerar, vilket innebär att jag har förmågan att kunna läsa av innebörder i det som sker på och runt dansgolvet. Mina egna erfarenheter har gjort det möjligt för mig, inte bara att kontextualisera det informanterna berättat eller gjort, utan jag har också kunnat bidra med egen etnografisk empiri till uppsatsen. Detta material är således inte primärt knutet till Gävlemaran 2018, utan består snarare i mina reflektioner kring de erfarenheter jag har när det gäller att dansa socialdans på många olika platser i landet. Eftersom uppsatsens syfte inte är att kritiskt granska socialdansen från utsidan, har min närhet till fältet och fenomenet enbart positiva följder.

De tre nyckelinformanterna bestod av Jan-Åke Glavén, kapellmästaren i bandet Expanders, ett av Sveriges mest populära dansband och som uppträdde på Gävlemaran. Dessutom intervjuade jag Leif Wibron, som är Gävlemarans arrangör och som själv har en långvarig erfarenhet av socialdansen. Den tredje informanten var Åsa Hedlöf, som sitter med i Malungsveckans danskommitté. Hon bidrog därmed till att bredda mitt fält genom sina erfarenheter från en annan plats. Att jag valde just Gävlemaran som platsen för min undersökning beror dels på att den är ett av de största

evenemangen och lockar dansare från många olika håll, dels av praktiska skäl som att Gävle är relativt nära Uppsala och också att maran låg rätt i tiden för mitt fältarbete.

2.2 Analytiska utgångspunkter

Som mitt möte med Jan-Åke illustrerar utgör socialdansen en gemenskap där människor känner igen varandra, antingen på ett direkt personligt plan eller helt enkelt som en annan dansare. I det sistnämnda fallet vilar gemenskapen på förmågan att kunna läsa av och känna igen signaler, koder och symboler (jfr Goffman 1974), till exempel hur man rör sig eller hur man är klädd. Denna gemenskap kan benämnas en *subkultur* (Hebdige 1991). En subkultur ses här som en grupp människor som markerar tillhörighet med varandra och därmed åtskillnad mot andra grupper. Framför allt använder gruppen kulturella uttryck för att markera gemenskap. Klassiska exempel är expressiva ungdomskulturer som mods och punkare (Hebdige 1991) men jag har valt att använda begreppet för att benämna den betydligt mindre utåtagerande socialdansen.

Denna analytiska ingång leder till ett särskilt intresse för kulturella uttryck som dansande, musik, kläder, och umgängesformer. Detta innebär i sin tur att uppsatsen i hög grad kommer att ha en etnografisk eller beskrivande karaktär. I dessa beskrivningar har jag, förutom subkulturbegreppet, också inspirerats av diskussionen kring gemenskap i förhållande till plats (Cohen 1989) även om de resonemangen inte är direkt överförbara till mitt fält. Jag har också inspirerats av Erving Goffmans (1974) diskussion kring hur vissa interaktioner kan liknas vid teaterföreställningar i form av rolltagande, självpresentation och framförande. Även om Goffmans resonemang i hög grad kretsar kring förhållandet mellan *front stage* (när man är på scenen) och *back stage* (när framförandet förbereds och utvärderas) och min uppsats enbart fokuserar på det som sker ”på scenen”, har jag haft stor nytta av hans sätt att skriva etnografi. Med hjälp av den dramaturgiska modellen kan jag också beskriva det närmast rituella insteget i socialdansen från en mer vardaglig värld. Med rituellt insteg menas här hur dansare genom kläder, sminkning och kroppshållning tar steget från vardagslivet in i socialdansens värld.

3 Vad är socialdans?

3.1 Socialdans under förändring

Socialdansen har sina rötter i pardans eller styrdans som det också kallades tidigare. Pardans är dans som dansas av två dansare, där den ene, oftast en man, för och den andre, oftast en kvinna, följer. Det finns olika steg eller så kallade dansturer som bör utföras av respektive dansare. För det mesta dansar dessa par åt samma håll på dansgolvet, det vill säga i dansinriktningen. Det görs till levande musik i form av en orkester eller dansband. En definition av socialdans, är danstillställningar där det primära syftet är att deltagarna roar sig tillsammans genom att dansa socialt. Det vill säga, tillsammans med andra danspar, dansar samtidigt och offentligt. Vanligtvis brukar begreppet används för pardanser såsom bugg, foxtrott, lindy hop, salsa, gammeldans, tango och folkdans.

Det är bara att fråga Tony Irving hur han definierar socialdans. Han beskriver det så bra, socialdans går ut på att röra vid varann och röra sig. Han vill inte kategorisera socialdansen, allt är socialdans menar han.

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

Idag syftar socialdans oftast på två danser, bugg och foxtrot. Skälet till varför dessa inte bara kallas för respektive dans, kan bero på flera faktorer men sannolikt för att dessa danser har förändrats under generationer och av influenser från andra danser. Därför kan det vara svårt att urskilja vad som är socialdans. Ofta, men inte alltid, utövar man dessa två olika danser under en och samma dans. En dans är därför inte en dans, utan kan vara två eller fyra låtar som följer efter varandra. Detta kan också skilja sig beroende på var i landet man kommer ifrån. Norröver är det vanligare att man dansar två låtar, en av vardera dans med samma person. Söderut består en dans ofta av fyra låtar, två låtar av varje dans. Detta skiljer sig även mellan generationer. Det är vanligt att en äldre generation dansar två och de yngre, fyra låtar med samma danspartner. Därför kan socialdans också uppfattas olika mellan de människor som utövar den. Meningsskillnader och olika uppfattningar om socialdans tillika dansbandskulturen, finns så väl inom som utom dessa ramar.

..Greger som värvade mig då, å gud vad han drog sig för det där, för jag var ju klassisk gitarrist, å va skämmigt att fråga mig om jag ville börja spela dansband, för det var ju någonting fult i många kretsar och än i dag, för att folk har fördomar mot dansband och det finkulturella rummet. Men för mig var det inte jättestora kliv, för jag har ju vuxit upp med det. Morsan lyssnade ju mycket på dansband och släktingar till mig hade spelat dansband, det var absolut i min världsbild.

Jan-Åke Glavén, kapellmästare i Expanders

Gregers tveksamhet inför att fråga Jan-Åke om han ville börja spela i Expanders återspeglar de fördomar som finns kring dansbandskulturen och socialdansen. Många utomstående uppfattar också socialdansen som tvetydig och ibland provocerande när människor på dansgolvet tycks vara väldigt intima med varandra. Sådana innebörder har emellertid en annan betydelse för utövarna än för utomstående betraktare. Sett utifrån betraktas utövare av socialdans ofta som en homogen grupp som dansar pardans till en viss genre av musik, nämligen dansbandsmusik. Inifrån sett finns det emellertid olika kategorier av utövare kännetecknade av att de gillar olika sorters musik inom genren, liksom genom att deras dansstilar och danser skiljer sig åt. På samma sätt är det för dansbandsmusiken. Men gemensamt för betraktare och utövare är dock att det är en viss gemenskap som håller dessa människor samman, vilket är varför socialdans kan förstås som en subkultur. Det sociala dansandet utgör en så kallad frontstage, där de dansande visar upp sig som de vill framstå, både inför sig själva och inför andra. Betraktarna blir då en publik som kan bekräfta de dansandes uppträdande (Goffman, 1974).

Det är styrdansen som är grunden i all socialdans, det var det som fanns när min mamma var liten. Då dansade man med armen ute och runt i riktningen. Längre fram tog man in armen och dansade kind mot kind. För att senare börja dansa på stället och åla sig. Gnuss fanns ju inte förut, det kom till i Sundsvall 1990 och blev stort först 2009.

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

Eftersom pardansen är grunden till all socialdans, bygger den på manliga och kvinnliga könsroller. Tidigare var det mannen som förde och kvinnan som följde i pardans. Detta har förändrats över tid, liksom normer om vad som är manligt respektive kvinnligt i

vårt samhälle. Idag skiljer man inte på män och kvinnor i samma utsträckning utan snarare på den som för eller följer på socialdans. Därför är det vanligt förekommande att man på socialdans ser samma kön dansa med varandra. I synnerhet när det är brist på manliga dansare, då kvinnor ofta är överrepresenterade. Det gör att sammanhanget har betydelse och gör de möjligt att tolka socialdansen. För utomstående är det utmärkande när samma kön dansar med varandra i en pardans eller att det speglar deras sexuella läggning. På socialdansens dansgolv har par av samma kön inte denna sexualiserade innebörd, utan förstås främst som en praktisk lösning på en ojämn könsfördelning bland dansarna. För någon som befinner sig inom denna gemenskap, förstås kontexten på ett annat sätt. Att det kan spegla deras sexuella läggning, men att det först och främst är socialdansen de vill åt. Detta tyder på ett igenkännande som finns inom socialdansen och som kännetecknar socialdansare i en subkultur.

3.1.1 Generationsskifte

Jan-Åke Glavén som varit verksam i dansbandet Expanders sedan 1989 har också sett en förändring av socialdansen. När han blickar tillbaka och berättar hur socialdansen var när han växte upp, pratar han om olika former av dans. Att socialdansen längre tillbaka var uppdelad i moget och ungmoget, eller modernt som det också kallades. Då var det fler unga som gick på danserna när det var modern dans, liksom det han själv nu spelar, och den äldre publiken gick på mogendans. Idag menar han att man inte lika tydligt kan se dessa grupperingar, utan snarare att de som dansar är av väldigt blandade åldrar och att socialdansen har blivit en motionsdans. Det är likt min egen uppfattning om socialdansen, det finns ingen tydlig uppdelning mellan unga och äldre ute på dans. Det centrala för socialdansen idag är en annan gemenskap. Socialdansare är av olika åldrar, kön och från olika delar av landet. Socialdansen överskrider barriärer och andra kategorier som annars kan uppfattas i samhället. Beträktat som subkultur kan vi se att många av de yttre kännetecknen för socialdansen är kvar men att syftet med dansandet har förändrats. Förändringen kan beskrivas som en förskjutning, från att det sociala umgänget var den dominerande funktionen, i riktning mot en ökad betydelse för själva dansandet.

3.1.2 Dansens skepnad

Denna förskjutning återspeglas också i förfaranden att utöva respektive dans på, och ändrat skepnad. Foxtrot exempelvis, är en dans som har gått från att båda parter håller ut armarna och har ett avstånd i förhållande till varandra, till att man tagit in armarna och dansar mittemot varandra. Inte sällan dansar man kind mot kind eller så att höft vilar mot höft. Under senare år har foxtroten även blivit stillastående. Tidigare

rörde man sig framåt i varje steg, idag står man på stället och följer rytmen bitvis. Liksom den ”gud-förbjudne” dirty foxtrot, där man dansar utmanande och nära varandra, vilket gav upphov till filmen Dirty Dancing. Ännu senare kom det som komma att kallas för ”gnuss”, där pannorna vilar mot varandra eller panna vilar mot haka under dansen. Den som för i dansen, tittar sig om på dansgolvet för att kunna styra förningen medan den som följer i dansen, följer med i huvudrörelsen. Sätten att dansa bildar därmed olika undergrupper i subkulturen och tilltalar olika kategorier av socialdansare. På samma sätt kan den foxtrot du dansar spegla var i landet du kommer ifrån. Den så kallade ”Norrlandsfoxen” är något som de flesta socialdansare känner till. Den har ett snabbare tempo och ett gung i knäna som sveper över dansgolvet. Utövare av denna stil brukar härstamma från norr om Sundsvall.

Foxtrot är en dansstil där kroppar rör varandra på ett sätt som utanför dansvärldens lyckta dörrar, skulle kunna tas för otrohet. Detta gäller inte minst om människor gnussar eller ”dansar mun-mot-mun-fox” (istället för pannorna är det munnarna som har kontakt mellan dansarna) som också är vanligt förekommande ute på socialdans. I andra sammanhang och i vänskapsrelationer skulle det vara långt ifrån naturligt att fråga varandra. I den subkultur som socialdansen utgör, försvinner eller osynliggörs också andra positioner som till exempel mellan äldre och unga, liksom din samhällsposition inte heller spelar någon roll på dansgolvet. En äldre man kan utan problem dansa med en yngre kvinna och tvärtom utan att någon skulle rynka på näsan. Däremot om samma människor hade hållit om varandra på samma sätt ute på ”stan”, finns risk för spekulationer och förutfattade meningar om detta. Det är ytterligare exempel på hur subkulturen gestaltas inom socialdansen och på hur sammanhanget omdefinierar innebörden av handlingar.

Även buggen kan man se ha genomgått en förändring. Bugg härstammar från jitterbugg som är ett samlingsnamn för flera olika swingdanser. Buggen tillkom genom influenser från 1950-talets rockmusik innan den blev en egen dans. Idag finns det olika stilar inom buggen. En del dansar ”linjebugg” som blev till under 1990-talet medan andra dansar ”åhejbugg” som tillkom under 2000-talet. Den senare är den vanligaste buggen på socialdans och även på kurser som hålls på ”dansklubbar”(dansskolor) som den jag själv gick på. Men dessa dansformer skiljer sig mellan olika dansare, en yngre generation eller de som tävlar, dansar vanligtvis åhejbugg. Äldre och de som lärt sig dansa som barn eller på fest, dansar oftast linjebugg. Precis som det låter, är linjebugg att man dansar på en rak linje och byter plats med sin partner under turerna. Åhejbugg å andra sidan, visar den som för med hela kroppen att det är dags att snurra, där av namnet åhej. Den som följer i dansen, dansar på en cirkel runt den som för. Den moderna varianten av bugg kan upplevas mjukare och mindre svårföljd jämfört med

den bugg som rådde förr, men är mer komplicerad för de som inte kan den. Detta kan sättas i förbindelse till att vi går från begreppet styrdans till socialdans, då båda har ett ansvar och steg att följa.

Det som förenade människor på dansbanan förr, präglas nu av fler och andra faktorer. Att danserna i sig har influerats och förändrats, präglar gemenskapen som råder ute på socialdans. Människor dansar olika sorters bugg eller foxtrot och att det finns fler sätt att göra det på, inverkar på hur människor agerar och uppfattar socialdans. För de som inte kan eller är vana vid detta liksom inte ingår i denna subkultur, är det svårt att komma in i socialdansens sfär. Det tidigare, traditionella sättet att utföra dessa danser, är snarare det som utmärker sig även om många av en äldre generation fortfarande dansar så. Idag är det inte bara att gå upp och dansa, du måste vara beredd på att människor gör på olika sätt och att de är det ”normala”. Det visar hur socialdansen som subkultur omfattar flera varianter av danser men att dessa inte alltid kan uppmärksammas utifrån.

3.1.3 Dans i andra sammanhang

Socialdansen karaktär av subkultur blir särskilt tydlig när man jämför med dans i andra sammanhang. Till exempel när jag dansar ”socialdans” på Ultuna Studentkår, är det långt ifrån samma dans som den jag dansar ute på socialdans. Detta tyder också på att socialdansen har en specifik gemenskap. Ultuna studentkår skulle visserligen också kunna betraktas som en subkultur, liksom en sann ”ultunesare” (Ultuna student). Men då är det snarare ”kårandan” (Stjernström, 2011), att veta var ”Syltan” (matsal på Ultuna) ligger eller andra symboler och ritualer som uttrycker detta. Det finns ingen lika tydlig gemenskap eftersom alla inte ser sig själva som ultunesare eller kåraktiva. Inte heller någon musikgenre håller dessa människor samman. Gemenskapen som förenar kåraktiva eller ultunesare skulle kunna beskrivas som en lösare sammansatt gemenskap, snarare än en tydlig och profilerad subkultur.

På kårens bugg-golv, dansar glada studenter den bugg och foxtrot de råkar kunna. Där är det oftast en våldsam linjebugg eller en stolpig foxtrot som florerar ute på dansgolvet. Ingen bekymrar sig för att vara i otakt eller ur balans. De enda som för i danserna är killar och dessa står oftast still utan att ta några steg, annat än några få gester för att få tjejen att snurra. Liksom att tjejernas snurrar, kan liknas med en skridskoprinsessa, ofta i ett snabbt tempo utan att heller dessa tar några steg. Ingen följer dansinriktningen eller några andra regler som hör socialdansen till. Människor är uppklädda i kläder för den tidigare middagssittningen. För den som tycker sig kunna socialdansa blir känslan något extra av att finna någon likasinnad på kåren och få till en

synkad dans, där det annars brukar vara "slit-och-släng-ugg". Om jag träffar en van socialdansare på kåren kan jag dansa samtliga av mina danser med denna.

Hade detta istället varit ute på socialdans, hade andra slutsatser kunnat dras. Att dansa en hel kväll med en och samma person på socialdans, säger antingen att det är din livskamrat eller att det finns ett ömsesidigt intresse för varandra, som är mer än bara dans. Det hade inte varit konstigt om samma kön hade dansat med varandra i en foxtrot eller om en tjej fört i dansen. Att stå still och gnussa eller musikanpassa dansstegen hade inte heller varit uppseendeväckande. På samma sätt kan alla former av socialdans för någon utomstående uppfattas intimt och av en annan betydelse än för någon som befinner sig innanför dessa ramar. Kontexten omdefinierar innebörden av handlingar och den "normala" innebörden försvinner. Liksom hur en säkerhetsnål i vardagen inte utgör någon annan betydelse än att hålla något samman till att inom punkkulturen symbolisera och bli meningsbärare för denna subkultur och för materiell fattigdom (Hebdige, 1991).

3.2 Dresscode

Man tittar ju först vad personen har för skor på sig. Jag kan säga att det stämmer till 98 procent när man tittar på skorna. Fast en gång har jag fått äta upp det då jag sa till en man att han inte kunde dansa för att han hade cowboystövlar. Och senare visade sig vara skitduktig på att dansa. Han säger det "Jag kommer aldrig dansa utan mina cowboystövlar nu". Men generellt kan man säga att de med slitna tyg- eller gymmaskor, kan dansa. Sen kan man även se vilka de hänger eller dansar med, de är kategoriserade, är det tävlingsdansare så syns det också. Men för mig är alla socialdansare.

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

Att vara delaktig i en subkultur handlar också om att behärska de outtalade koder och regler som karaktäriserar den (Hebdige, 1991). Inom socialdans finns det en underliggande dresscode som avslöjar att du är en del av denna subkultur. Egentligen börjar den redan när du är naken. En oskriven regel som säger att man ska vara nyduschad oavsett hur fräsch du känner dig innan du åker på dans. Det kan beskrivas som backstage, då dessa ritualer börjar redan innan du äntrar scenen, det vill säga dansbanan (Goffman, 1974). Trots min uppväxt på mjölkgård är svett- eller ladugårdsstank från en varm manskropp på dans, motbjudande. Det finns otaliga

danser som är oförlömliga på ett negativt sätt när dessa koder inte har uppfattats. Som kvinna är det trevligt om mannen är nyvakad, för att undvika att förstöra hennes smink eller rispa hyn. Detta har jag också fått uppleva under mina år på dansgolvet. När det väl kommer till kosmetika och frisyr, brukar det sällan vara uppskattat bland de manliga dansarna att få foundation på sin vita skjorta eller t-shirt. Inte heller när tjejer med långt hår, har det utsläppt och danspartnern får det svettiga håret i ansiktet. Liksom att välja en vattenfast mascara för att inte se ut som en panda efter en avslutad dans. Något som kanske inte tillhör dresscoden men som också är en allmän regel varje socialdansare känner till, är att inte bära snusdosan i höger ficka om man är den som för i dansen. Då det under en foxtrot kan uppfattas obehagligt när höft går mot höft eller ger en förnimmelse om att det är något annat, om det är en manlig dansare som för. Dessa är saker som socialdansare har i åtanke när de åker på dans. Sådana materiella, kroppsliga och kulturella koder bär alla vana socialdansare med sig när de åker på dans. Samtidigt utgör koderna en svårighet när det gäller att för nya dansare och människor utanför denna gemenskap att ta sig in i gemenskapen (Hebtinge, 1991).

En van socialdansare kan endast genom att betrakta en person ute på socialdans säga vilken sorts dansare det rör sig om. En nybörjare exempelvis, har ofta kläder som inte är bekväma att dansa i eller det motsatta, skor som är så bekväma att de blir klumpiga. Andra ovana klär sig i bomull utan att veta om följderna, att det blir blött och äckligt att dansa med. Andra som är ”nya” på socialdans, vanligtvis en äldre generation, kan vara klädda i det som var modernt när de var unga som höga klackar eller slips, och tror att tiden har stått still sedan dess.

3.2.1 Dansare är olika

Dresscoden kan emellertid skilja sig mellan olika dansare och spegla gemenskaper tillika mindre subkulturer som finns inom socialdansen. När jag själv började socialdansa kände jag mig malplacerad i mina tights jeans och skjorta. Jag som annars brukade dansa i mjukisbyxor och linne, hade klätt upp mig för att åka och dansa annandag jul. Tanken på att både vara och se fräsch ut hela kvällen slog mig, men eftersom jag inte kunde tänka mig att det skulle bli lika svettigt som på en dansträning på klubben, följde jag med till dansen så. Med utsläppt hår och målad med en ”vanlig” mascara satte jag mig i bilen. Det skulle bli sista gången jag var klädd så på socialdans men jag skulle inte heller representera alla undergrupperingar som finns inom socialdansen.

En del kommer i träningsliknande plagg liksom gympadojor, funktionströjor och svettarmband- och pannband. Dessa har ofta med sig ombyte och flera uppsättningar skor för att anpassa sig till kvällens underlag och undvika skavsår. Det är de så kallade

“vattenflask-dansarna”, som har socialdansen som en del av sin vardagliga motion. Dessa brukar ofta gnussa i foxtrot. Det är inte heller ovanligt att dessa har en handduk instoppad i fickan, för att torka svetten från pannan.

Vi har ju “vattenflask-dansarna”, de med ryggsäck, vattenflaska och fem skjortor med sig. Men ingen har slips idag som alla hade förr när man gick ut och dansade. Det finns en dresscode idag, det blir en livsstil och en stil tillslut, du lär dig att leva med det här. När jag har gjort intervjuer med mediamänniskor om dansbandsveckan och förklarat att det är så här, och visar dem att så här är det, säger dem “men gud det är ju verkligen så här”.

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

Andra klär upp sig i mer traditionella danskläder så som prickiga klänningar, gabardinbyxor och platta tygskor. Generellt kan det sägas att de är tävlingsdansare som försöker återskapa den gamla bilden av pardansen. De dansar oftast med sin danspartner eller med andra tävlingsdansare. Det finns också tävlingsdansare som dansar i klackar men dessa känner du igen då de behärskar danskonsten väl. Sedan finns det dem som, liksom jag själv, antingen dansar i sina vanliga kläder eller något mer uppklätt och genomtänkt. Ofta har de med sig alkoholhaltiga drycker i sina vattenflaskor även om det inte är tillåtet. Många av dessa har en tävlingskarriär bakom sig eller är ute för att roa sig mellan tävlingsträningarna eller bara vill ut och dansa ändå. De kanske inte åker på socialdans lika frekvent som vattenflaskdansarna, men upprätthåller en gemenskap med likasinnade på andra sätt. Liksom att åka på längre dansevenemang för att festa och umgås under dessa. Oavsett vilken stil dansaren anknyter till, kan dansandet beskrivas som ett *frontstage*, hur du vill framstå och hur du uppfattas av andra spelar en stor roll. (Goffman, 1974).

Sedan finns det såklart undantag och andra klädstilar som bryter dessa mönster och kategorisering av dansare. Det finns en stil jag kallar rockabilly-stilen, men den är inte något etablerat begrepp inom socialdansen. Där kvinnliga dansare bär då en vikt snusnäsduk knuten runt huvudet för att täcka pannan. Det påminner om stereotypen för wartime-propagandan och kvinnorörelsen. Denna pannbandsliknande scarf fyller också en funktion förutom det estetiska. När du har uppsatt hår och inte vill se ut som stryk i håret, är det många kvinnor som använder snusnäsduken som pannband, alternativt för att undvika att bli skäggad i pannan av en manlig danspartner under en foxtrot. Andra dansare bär strumpbyxor under ett par korta shorts, för att det är svalt och bekvämt.

Det blir också allt vanligare att man ser en del män iklädda kvinnokläder som klänning eller kjol, vilket kan spegla deras könsidentitet. Idag är det inte heller nödvändigt att kvinnor bär kjol eller klänning på dans, många dansar i lösa byxor.

Många klädstilar är svåra att enkelt placera i kategorier av socialdansare och flyter emellan de andra ovannämnda kategorierna. Duktiga dansare exempelvis de som antingen har lång erfarenhet av socialdans eller har tävlat tidigare, attraherar ofta fler kategorier än den de själva känner gemenskap med. Handlingskompetensen, det vill säga att de är duktiga på att dansa gör dem attraktiva som danspartners. Även om många av de mest kompetenta dansarna kan dansa med andra, bildas emellertid lätt grupperingar där de föredrar att dansa med sina likar. På Ultuna å andra sidan, går det inte att urskilja några kategorier av socialdansare. Dessa kategorier, är istället ersatta av andra kategorier som finns inom SLU, exempelvis respektive program, årgång och umgängeskretsar. Det enda som utmärker en socialdansare på Ultuna studentkårs bugggolv är om de faktiskt kan socialdansa, det vill säga vilken kompetens de har i förhållande till dansstil och repertoar. Den roll som danskompetensen fått är ett relativt nytt fenomen och hänger samman med socialdansens förskjutning från att främst vara en social företeelse till att bli en arena för att kunna visa upp sina färdigheter.

Om man tittar längre tillbaka i historien, så har det ju förändrats en del. På 70-talet, fanns det massor, massor, massor med dansband och massor med dansställen. Och folk gick ut och dansa och gick ut på fest och liksom... Idag har det förändrats lite mer den här danskulturen. Idag har du så mycket val, dels så kan du gå på puben eller på discot, eller så sitter du och spelar dataspel eller så har du biokväll hemma eller på biografen eller så... Du har ett enormt utbud, som inte fanns på samma sätt förut. Så det har ju även minskat på dansen. Så de flesta som går på våra danser i alla fall, är där därför att de har ett genuint dansintresse. Man går inte till ett ställe för att köpa en öl och äta middag och kanske ta en dans. Man går ut för att dansa! Har med sig ombyteskläder och olika par dojjor för att passa underlaget, så där har det ju skett en liten skillnad. Det är väl på både gott och ont. Visst är danskulturen annorlunda idag än för några år sedan.

Jan-Åke Glavén, kapellmästare i Expanders

Också dansbanden har uppfattat skillnaderna mellan olika dansare men menar att det inte är något nytt med att det finns skillnader mellan olika grupperingar av dansare.

Däremot såg skillnaderna annorlunda ut tidigare. Förr gick människor ut för att roa sig, träffa sin livskamrat eller vänner. Därför var många ofta uppklädda för festligheter med klänning, slips och kavaj, medan andra var mer vardagligt klädda. Idag är dansare klädda avhängigt av hur de ska dansa. Det finns en undermedveten dresscode på socialdans där en uppsättning skor och ombyte är ett uttryck för att vara dagens socialdansare. Behovet av denna handlingskompetens har skapat tydligare konturer kring subkulturen socialdans.

4 Gemenskap

4.1 Uppträdande

Men viktigast är att man inte får glömma vart man kommer ifrån. Alla har vi varit nybörjare och människor med svettarmband, som gnussar, skrämmer ju ihjäl folk.

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

Den som ger sig ut på socialdans för första gången idag, kan lätt gripas av panik liksom jag själv gjorde första gången. Känslan av att inte veta hur det går till, vad man ska göra eller vad som förväntas av dig, kan få dig att vilja gå upp i rök. Från början dansade jag endast på min dansklubb. Då existerade inte socialdans annat än fridansen på torsdagarna på dansklubben. Det var annandag jul och min svägerska som är tävlingsdansare på elitnivå, hade frågat om jag ville hänga med på ”riktig dans” som hon uttryckte det. Paniken som infann sig på dansgolvet, av att inte känna igen folk som jag brukade var olustig. Men eftersom jag hade turen att vara svägerska till en av dem inom denna, för mig gömda dansvärld, blev jag både uppbjuden, inbjuden och inkluderad i en gemenskap utan att egentligen visat vad jag gick för. På så sätt vann jag tillträde till denna gemenskap genom ett ömsesidigt bekräftande. Handlingskompetensen, förmågan att kunna dansa bra och kunna läsa av kulturella uttryck gör det möjligt att utnyttja handlingsutrymmet som finns inom subkulturen.

Ibland frågar folk mig, Varför får du jämt dansa? Jag springer ju och haffar de jag vill dansa med, det är lite djungelns lag, då får du ju hitta karlarna som är duktiga och bjuda upp dem.

Varken klädstilen, dansstilen eller hur man "haffade" människor ute på socialdans var något jag kände till trots flera års erfarenhet av att dansa. Under bilfärden dit och även när vi kom fram till dansen i Hallunda, Stockholm, berättade min svägerska hur man "haffade folk" och hur många danser man förväntades dansa med varandra. Hon berättade också vad och vilka jag skulle passa sig för. Att vissa dansade foxtrot under samtliga låtar, medan andra varvade foxtrot och bugg. "Spana in någon du vill dansa med och sen skyndar du dig fram och tar honom". De gånger jag lyckades, kändes som en vinst och de gånger som jag blev stående kändes som ett misslyckande. Jag kände mig totalt utelämnad. Tillika min första sommar på Ölandsveckan, visste människor att jag var svägerska och lillasyster till två socialdansare. Det gjorde att jag blev inbjuden på förfester, uppbjuden på dansgolvet och inkluderade i deras gäng och gemenskap.

En annan del av socialdansen som inte syns utifrån, är hur man för sig ute på dans. Sättet att agera skiljer sig mellan olika grupperingar inom socialdansen men är väl synliga för de som befinner sig inom den. Om du till exempel samtalar under dansen kan det betyda flera saker. Antingen att du känner personen ifråga sen innan och "catching-up" eftersom det antagligen var länge sedan ni sågs eller umgicks. Andra som samtalar under dans är antingen nya på dansgolvet eller tillhör en äldre generation av socialdansare. Det skiljer sig såklart mellan olika dansare men generellt kan det sägas att det är så. Hur man agerar under dansen är ett uttryck som speglar om du ingår eller inte i socialdansens subkultur. På samma sätt gäller "haffandet". För någon utanför dansvärlden känns det ovant och obekvämt att göra det, men det är vardag för den inbitne socialdansaren vilket min informant Åsa Hedlöf också belyser i citatet ovan.

När du väl känner till dessa dolda regler och successivt har lärt känna människor ute på socialdans, förändras den obehagliga känslan. Du blir igenkänd och kanske har du fått till bra danser med några som gärna gör om det. Det som känns, är musiken och om det är bra eller dålig dans. Successivt byggs du in i ett sammanhang och i en gemenskap som du tidigare inte kände dig en del av. Du får erfarenheter av olika dansare, känner igen vilka som är bra eller dåliga. Du lär dig boka din nästa dans genom en blinkning eller ett uppbokande under fikapausen. Du har bytt dina svettiga mjukisbyxor till en klänning och ett par extra strumpbyxor i väskan. Jag som tidigare endast gick på kurser på min dansklubb, buggade och oftast med samma danspartner, fick lära mig uppskatta foxtrot och mångfalden av olika dansare och dansstilar. De skapar ett beroende, som du

inte får nog av, vilket gör att du lämnar den trygga dansklubben och hellre åker ut på socialdans.

Hej det var länge sen! Ja, jag dansar inte så mycket längre. Varför!?
Därför att det suger där jag bor. Vart bor du? Hälsingland. Vad beror det på, dåliga band eller dåliga dansare? Hehe, jag tror det är en generationsfråga, det kommer inte in så många nya längre. Jag dansar inte heller så mycket längre, hästtjej du vet och sen är det mycket i skolan./.../
Jag är faktiskt uppvuxen på bondgård i Umeå. Jaha, var mamma och pappa lantbrukare? Ja, vi hade en mjölkgård. Pappa hade faktiskt en nordsvensk som drog timmer i skogen så jag har också ridit. Häftigt, riktig häst med andra ord! Ja precis! Men har du aldrig varit intresserad av lantbruk? Nej det har aldrig legat i min väg, jag är snickare, fast nu uppskattar man ju landet mer. Min syster har köpt en stuga där uppe, så jag får åka dit när som helst, ja när dem inte är där det vill säga.

Dansare

Gemenskapen får människor att röra sig över hela landet från norr till söder, utan att det egentligen bara är för dansens skull. Människor i olika åldrar och olika klasser i samhället börjar umgås med varandra. Det som förenar dem till en början kan vara en kontakt eller kemin i en lyckad dans till att det senare blir det ömsesidiga bekräftande mellan dig och andra dansare, att du är en av dem, en socialdansare (jmf Cohen, 19xx). Även om man inte känner dessa, kan känslan av varandras kroppar få en att tro att man känner varandra. Ibland vet du inte vad den du dansar med har för civiltillstånd eller sysselsätter sig med utanför dansen. Ibland dansar du med någon du har haft en "fling" med på Ölandsveckan. Men det som sammanfogar er och som får relationen att fortsätta existera är socialdansens gemenskap och det blir din verklighet tillslut.

*Vi är ju en egen värld, om man får vara med i den då kommer man inte ur.
Bara man vill dansa och umgås.*

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

När jag talar med min informant Jan-Åke, bekräftar även han om gemenskapen som råder inom denna sfär. Eftersom dansbandmusik är en relativt smal musikgenre idag,

åker dansbanden land och rike runt för att spela för socialdansare runt om i Sverige. Oberoende av var i landet de spelar, känner de igen samma människor ute på socialdans. De kommer från olika delar av landet och det synliggör hur socialdansens gemenskap får människor att förflytta sig för att vara en del av denna.

... Eftersom vi har spelat ganska länge och på ganska många ställen, så känner man ju igen folk från olika delar av landet. Speciellt sådana här kvällar då, när det är en dansmara och det åker folk, det är folk från Norrbotten här och folk från Skåne här och jag känner igen dem. Inte nog alla, och ibland kan man bli lite osäker på att placera dem, vänta här nu, nu känns det fel, vad gör du här. Oftast minns man de som kommer fram efteråt och tackar efter spelningarna kommer man ju ihåg.

Jan-Åke Glavén, kapellmästare i Expanders

4.2 Gemenskapens baksida

... och ibland när man frågar folk som är jätteduktiga och som folk vet är duktiga, frågar dem, skulle du inte kunna tänka dig att bjuda upp någon annan? Nej fan, det kan ju bli en dålig dans, svarar dem. De säger att jag har betalat pengar för att gå och dansa och då borde jag få välja vilka jag ska dansa, den inställningen finns ju också. Men det är ju inget jag kan göra något åt, det finns för många egoister tyvärr, och det är de som gör att det också minskar. Vanligt folk på stan, ska du inte gå på dansen? Nej fan, dit går inte vi, det är bara ungdomar som dansar med varandra och dricker vatten. Tyvärr.

Leif Wibron, arrangör för Gävlemaran

Men gemenskapen som existerar inom socialdansen idag är inte oproblematiserad. Utan min ingång och den handlingskompetens min svägerska gav mig, vet jag inte om jag hade socialdansat överhuvudtaget idag. Många av de dansare jag mött och även mina informanter, lyfter en problematik med denna gemenskap. Längre tillbaka gick man på danskurs för att kunna gå ut och dansa. Idag finns ingen naturlig anknytning mellan dansklubbarna i städerna och socialdansens nötta dansgolv. Sveriges alla dansbanor var en mötesplats för allmänheten och dansen som rådde förr var likt ett körkort, en nödvändighet för att kunna mötas. Idag har socialdansen blivit en plats, endast till för den riktigt inbitne dansaren och har en exkluderande egenskap. Föreställningen om ”en

dålig dans” pekar på den kompetens som krävs för att man ska ses som en fullvärdig medlem av subkulturen. Risken att få just ”en dålig dans” leder också till att det uppstår mer avgränsade grupperingar inom den breda socialdansen. Gemenskapen utestänger och begränsar handlingsutrymmet för såväl nya- som erfarna socialdansare som inte ingår i denna gemenskap. Socialdansen baksida blir tydlig, när jag talat med bekanta dansare och frågat vad skälet är till att det var länge sedan vi sågs ute på dans.

... det är väl mest att dansen har förstört sig själv. Åker man till Skåne är det samma människor som dansar med varandra, åker man till Norrland är det samma sak där. Folk dansar bara med dem de känner. Socialdansen är inte social längre. Men det är klart det är ju kul när man känner igen folk, typ som dig och Mia har jag ju dansat med, då är det ju kul att dansa. Men jag är liksom less på att bli nobbad. Jag njuter ändå av att titta på dansen och lyssna på musiken.

Dansare

Även arrangören Leif Wibron berättar om den starka gemenskapen och dess negativa konsekvenser. De har lett till att människor inte längre dansar med nya människor ute på socialdans, utan snarare upprätthåller en gemenskap med människor som man redan känner. Det görs bland annat genom att man bokar upp sig kommande danser med de som ingår i denna gemenskap, något jag själv upplevt och brukar göra utan att jag reflekterat över det.

... ska vi ses kl.20.15 utanför de där fiket och åka och dansa. Att man bokade upp varandra under dansen förekom överhuvudtaget inte. Man gick av med damen tills det var färdigt, nu blinkar de bakom nacken på en eller knackar i ryggen, för att hinta om nästa dans. Jag tycker att det känns, det blir lite tråkigt faktiskt. Till och med min dotter sa det, när hon skaffade barn och flyttade till Götene och kom tillbaka efter några år, vart hon inte ens uppjuden av sina gamla klubbkompisar, dissas henne och plockar någon annan tjej istället, det är inte roligt. Det var som en tjej från Hälsingland berättade, hon ville bjuda upp en kille som titta på henne och sa nej tack, [han sa] jag ska stå den här dansen. Och sen fem sekunder senare kommer en annan tjej och bjuder upp och så går han och dansar, då är det inte kul, sådana finns det ju också.

Leif Wibron, arrangör för Gävlemaran

Om man inte ingår i denna gemenskap eller upprätthåller den genom att vara ute och dansa, är det svårt att gå ut och socialdansa idag. Människor nobbar hellre än att dansa med någon okänd eller mer avlägsen ute på dans. Det leder till att nya och även duktiga dansare blir stående eller hellre håller sig hemma än att åka ut och dansa. Bristen på samanhållning mellan de olika grupperingarna synliggjordes när jag talade med arrangörer och erfarna dansare. De som befinner sig inom en och samma gruppering dansar gärna med varandra, men vill man gå utanför denna gemenskap är risken att bli avvisad eller nobbad stor. På samma sätt är det om du är ny ute på dansgolvet då är bristen på överbryggande mellan socialdansare och människor utifrån utmärkande, även om det finns vissa undantag.

Jag ska vara helt ärlig, jag dansar med alla som bjuder upp mig. Men får jag välja, då dansar jag med de bästa. Men jag skulle aldrig nobba någon. Det skulle jag inte klara, jag mår inte bra varken som människa eller arrangör av att göra det. Är det så att jag måste på toa eller vila brukar jag säga "Följ gärna med mig, men sen tar jag gärna en dans".

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

4.3 Dansevenemangen upprätthåller gemenskapen

... och Maran är ju en sån specifik grej, precis som Dansveckan, speciella event, som bara drar en målgrupp, de riktigt inbitna dansarna, som känner varandra över hela Sverige, som bara vill dansa med varandra. Det är ju skitkul i och för sig, men det är svårt att komma in som ny då. Det är därför vi måste försöka få ut mer folk på de vanliga danskvällarna. Så vi får in folk i gemenskapen och lär känna varandra. Sen är det klart, och då är det inga konstigheter. Det är där det missas.

Leif Wibron, arrangör för Gävlemaran

Dansevenemangen liksom dansbandsveckor, maror och vanliga danskvällar upprätthåller gemenskapen, på gott och ont. Det som är den huvudsakliga skillnaden mellan dessa dansevenemang är att Malung lockar en bredare publik, så väl socialdansare som icke dansare. Till Öland och på maror åker inga som inte kan socialdansa. Att många socialdansare åker på längre dansevenemang, är för att dessa

tillställningar ger mer än en enstaka danskväll. Människor som man har lärt känna via dansen, förenas under dessa tillställningar och kanske bara träffas där eller på dans ett par gånger per år. Evenemangen skiljer sig mycket sinsemellan, men vad som är gemensamt för dem är att de är längre dansevenemang och ligger på specifika platser.

Att delta på dessa dansevenemang är också ett sätt för människor att försöka komma in i gemenskapen. "Hänget" på dagarna stärker gemenskapen men leder också till att man socialiserar sig med såväl nya som gamla bekantskaper. På Öland ligger människor och solar utanför sina stugor eller förtält. Stugorna blir ett sätt att organisera gemenskapen. Det är maskerader och tävlingar på campingen och mellan det numrerade stugorna. Stugnumret säger också en del om vilken sorts socialdansare man är. Vissa stugor är kända för de gillar att festa och dansa. I andra stugor bor de som bara vill dansa och är punktliga med att vara i tid till dansen på kvällarna. En del socialdansare tar med sig hela familjen och dessa brukar ha stugorna nära varandra. Vissa har haft sina stugor ända sedan de började dansa och socialdansare slåss om att hyra "sin" stuga under vecka 27, Ölandsveckan. Och eftersom det erbjuds olika band och dans varje kväll kan en del dansare skipa att gå ner till dansen vissa kvällar. På Öland bokar vissa i stället bord på Lammet och Grisen i Borgholm för att senare gå ut på nattklubb med deras respektive stuga.

Vissa deltar i Zumbakurser, andra badar eller spelar beachvolleyboll på dagarna på Öland. I Malung går människor ner på stan, äter lunch i Stora tältet, placerar en picknickfilt på gräsmattan, lyssnar på allsång eller bowlar om det är dåligt väder. Under Gävlemaran, sitter människor på uteserveringar och lapar i sig den första vårsolen och umgås på dagarna. Vissa går på poolpartyt på ett av hotellen eller andra ordnade förfester innan det är dags för middag på någon av Gävles alla restauranger. En del går aldrig till dansen en enda gång under dessa dansevenemang. Man avvarar helger och semesterveckor för att umgås intensivare perioder med de inom gemenskapen och som man sällan träffar. Men även för att lära känna nya människor på dagarna, som du senare kan känna igen kvällstid och våga bjuda upp. Du hoppas också att de kommer ihåg dig antingen under veckan eller på andra danser senare under året. Det leder till att de blir en mångfald av åldrar och andra kulturella mönster som samsas under dessa veckor och helger, som alla hålls samman av socialdanens kulturella uttryck.

4.3.1 Malungsveckan

... de som åker dit är glada människor, som vill uppleva den här härliga känslan, träffa nya människor och träffa människor som man redan känner. Åldersspannet är mellan 15-85 år och även ännu yngre men då har

de målsman med sig. Vilket också är skälet till att det är så ordningsamt. Det är mixade åldrar, alla är ute och ser varandra, därför är det svårt att skapa bråk. Det kan vara en mamma, mormor och barnen. Sen är det klart att dansarna skiljer sig åt mellan varandra.

Åsa Hedlöf, medlem i dansbandskommittén i Malung

Malungsveckan drar cirka 50 000 besökare varje år. Besökarna är många, liksom skälen till att åka dit. Det är socialdansare av olika karaktär och från flera mindre grupperingar inom subkulturen socialdans, som sammanstrålar under dessa dagar. Malung har sex dansbanor där de spelar olika sorters musik som riktar sig till olika målgrupper och dansstilar. På deras dansbana ett spelas exempelvis den traditionella dansbandsmusiken, det som också kallas moget. Det är musik som handlar om hjärta och smärta och som inte går så fort. Micke Ahlgrens med flera av de traditionella dansbanden lockar en äldre publik. Vilket kan vara skälet till att det är pardansen med armen ute som råder. Här kan man även se att dansen tar slut efter två låtar, genom att man ofta blir avledd från dansgolvet liksom hur man gjorde förr. Där förekommer det sällan att man blir nobbad eller avvisad om någon bjuder upp, vilket är vanligt på modern dans och på andra dansbanor i Malung. Det är också lägre volym jämfört med de andra dansbanorna eftersom den äldre generationen ofta samtalar med sin danspartner under dansen.

På bana tre sätter du inte din fot om du inte kan dansa. Där är det mer radiomusik, ett exempel på en aktuell låt som spelas är Adeles "Hello", i dansbart tempo. På bana tre tar man mycket hänsyn, även om det är tusen människor, är det ingen som rör varandra.

Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan

På dansbana tre, är dansarna ofta betydligt yngre och har en helt annan dansstil. Dansbanden som spelar på denna dansbana är det så kallade modernbanden så som Sannex, Expanders, Casanovas, Perikles, Jannes med flera. De har ofta ett högre tempo på sina snabba låtar och gör modern musik till dansvänliga covers. Här dansar ingen som inte tycker sig behärska dansen eftersom det förväntas att man tar mycket hänsyn gentemot andra dansare. På bana tre dansar man övervägande fyra låtar med varandra och att gnussa eller "foxa" samtliga av dessa är inte främmande. Här förekommer det också att man genom en blinkning eller pekande, bokar upp sin nästa dans. Ofta beror

det på att det finns ett överskott på kvinnliga dansare eller "tjejer" som man säger i dansvärlden. Att man inte vill stå kommande dans, det vill säga, fyra låtar eller fler som det lätt blir när man stått en stund. Att bli stående är inget man som socialdansare önskar, det blir som att någon har lämnat den sista kakan för att det skulle vara något fel på den. Att man bokar varandra kan också bero på att man gärna vill dansa med någon som man känner, inte träffat på länge eller vet är duktig på att dansa. Detta förekommer även bland manliga dansare "killar". På dansbana fyra spelar de största banden och det är i huvudsak modernt som spelas. Här kan man tydligt se att det finns olika kategorier av dansare. Människor har olika tillhåll runt dansbanans glatta trägolv. Ingår man i en kategori av socialdansare vet man vart man ska stå för att de man vill dansa med ska se dig. På samma sätt som du kan träffa och snacka med människor du känner på detta ställe. Skälet till denna uppdelning av banden i Malung är just för att det finns så många olika kategorier utövare av socialdansare. Jag skulle vilja påstå efter att ha varit på Malungsveckan ett flertal gånger, att veckan speglar hela socialdansen, olika stilar, kompetenser och utövare från olika delar av Sverige, olika generationer, livsstilar och människor. I Malung blir det tydligt att subkulturen socialdans, är kärnan i en bred social gemenskap.

Men eftersom Malungsveckan är en vecka som lockar människor från hela Sverige och människor besöker veckan av olika skäl innebär det att bredden på deltagare är mycket stor. Här finns både människor som har en föreställning om att de kunde dansa som unga eller de som aldrig lärt sig dansa på någon kurs. Till Malung, mer än på andra dansevenemang, vallfärdar även människor som är där för att festa och fira semester. Dessa har sällan dansat tidigare och det resulterar i att vissa golv blir ruffiga då människor krockar och inte vet åt vilket håll man ska dansa åt eller andra regler som hör dansen till. Liksom att de som dansar i ett högt tempo ska hålla till ytterkanten på dansbanan och de som vill dansa långsammare håller sig till mitten.

Hur man föreställer sig att man åkte på dans förr, obekymrat och utan krav fungerar inte idag. Idag skapar det en irritation eller obehaglig känsla för vana socialdansare, de som kan dansa. De åker dit för att träffa människor de redan känner och som de kanske inte träffar annat än i Malung, på Ölandsveckan eller någon annan av de större marorna. Det kan vara skälet till att många avvisar okända dansare. Det blir tydligt att det finns en avsaknad på överbyggande till människor som står utanför denna gemenskap som socialdansen är. Även samanhållningen mellan de olika grupperingarna inom gruppen socialdansare är svag. Eftersom dessa inte heller umgås eller dansar med varandra ute på socialdans. Som alla subkulturer och många gemenskaper är avgränsningen mot de som inte är med viktig (Cohen 1989). Det kan å ena sidan sägas skapa en trygghet hos de som är innanför, som har handlings- och

kulturkompetens, men innebär också att det ställs stora krav på de som vill vinna inträde till subkulturen. När socialdansen dessutom delas in i mer specialiserade grupperingar eller gemenskaper, baserade på ännu mer preciserade koder och kompetenser, ökar svårigheterna att som utomstående ta sig in, samtidigt som sammanhållningen i socialdansen som bred subkultur hotas.

5 Vart är socialdansen på väg?

5.1 The Times They Are A-Changin'

Förr i tiden gick man ju till parken för att träffa någon, kille eller tjej. Dansen var liksom träffpunkten, för dans som senare kanske ledde till något annat. Men så är det inte idag. Idag åker man för att man tycker dansen är skitrolig och dessutom får man träffa en massa folk, den sociala biten och dessutom motion. En del har det som enda motion dessutom. De går inte på Friskis och Svettis eller springer en sväng i skogen, de åker och dansar istället. Det är en helt ny kultur som har vuxit upp.

Leif Wibron, arrangör för Gävlemaran

Socialdansen tillika dansbandskulturen har genomgått en stor förändring, det blir tydligt när jag har talat med samtliga av mina informanter. Den naturliga mötesplatsen som socialdansen var tidigare, prestigelös och inbjudande, har idag blivit något helt annat. Socialdansen har blivit en sfär för likasinnade människor som har socialdansen som fritids- och motionsaktivitet. Nya gemenskaper har vuxit fram ur subkulturen socialdans så som motionsdansare, partydansare och tävlingsdansare. Idag är det en mötesplats för de som befinner sig inom någon av dessa gemenskaper och kan de oskrivna reglerna.

De som håller kurser menar att det är dansens utveckling, jag menar att det är dansens avveckling.

Leif Wibron, arrangör för Gävlemaran

Oberoende av vilka jag talat med inom dansvärlden, såväl mina informanter som mina korta samtal med andra dansare har samtliga belyst en påtaglig oro för socialdansen framtid. Många lyfter den förgångna socialdansen på 50- och 60- talet och att socialdansen är på ett annat sätt idag. Att det inte finns någon naturlig ingång till socialdansen längre och att den står i konkurrens med utbudet av andra fritidsaktiviteter, både inom- och utom dansen. Socialdansen idag kräver en viss handlingskompetens för att kunna delta i- och utföra den. Ur min undersökning har de framkommit att socialdansens framtid vill bero på rekryteringen av unga, bildandet av

arrangörsförening, samarbeten mellan skolor, dansklubbar och dansparker. Att människor vågar bjuda upp utanför gemenskapen och slutar nobba nya- eller för de inom gemenskapen, okända människor ute på socialdans.

5.2 Socialdansens sociala- och ekonomiska effekter

Socialdansen har inte bara betydelse för de människor som utövar den. Kanske mest påtagligt blir det för de kommuner, orter och städer som arrangerar dansbandsveckor och dansbandsmaror. Leif Wibron berättar att Gävlemaran har satt Gävle kommun på kartan och menar att Gävle kommun är jättetacksamma för det. Han lyfter även samarbetet med företagare och föreningsliv som positivt. Det vidgar vyn om vad socialdansen bidrar med och vilka som påverkas av den. Likaså Åsa Hedlöf nämner detta, att vissa företagare inte hade kunnat överleva utan Malungsveckan. Liksom att föreningslivet i kommunen har fått en chans de inte fått utan denna företeelse. Malungsveckan med dess unika kultur, lockar turister och förhöjer kommunens attraktionskraft samt möjliggör för vissa boende i Malungs kommun att tjäna pengar på att hyra ut bostäder, driva butiker och restauranger. Malungsveckan har blivit större hemvänderveckorna under jul- och påskhögtiderna och nya som gamla Malungsbor blir ambassadörer för kommunen. Även människor som inte har någon naturlig ingång till socialdansen, lockas till detta evenemang och är med och bidrar. Om dansklubbar och arrangörer skulle öka samarbetet, liksom ett ökat samarbete mellan civilsamhället, näringslivet och kommuner, skulle fler kunna dra nytta av socialdansens gemenskap. Liksom att socialdansen lever kvar och utvecklas.

När Leif Wibron berättar med egna ord vad han tror och tycker att socialdansen ger människor, svarar han så här: ”Glädje och motion, egentligen!” Och när jag frågar honom om giftermål då? Skrattar han och säger att det är en följsjukdom. Huvuddelen av mina informanter, liksom många andra som rör sig inom denna sfär, har träffat sin respektive genom socialdansen. Vanligt är också att många blommar ut som människor när de lyckats tränga igenom subkulturens gemenskap. Tillgången på ett unikt, nytt nätverk ger ringar på vattnet.

6 Slutord

...Men vad som är viktigare att berätta är vad socialdansen gör för människor. Allt som den ger. Beröring, att samtala med någon, eller för vissa skapas ett helt nytt liv, både med nya relationer, nätverk och hälsa. Människor blommar ut. Vad socialdansen faktiskt gör, för Sverige. Det är bara att titta på den kontakten du fått med de människor du intervjuat under ditt arbete och den stora bild du får av vad den faktiskt gör för människor.

Åsa Hedlöf, medlem i dansbandskommittén i Malung

Syftet med uppsatsen var att undersöka hur en mångfald av positioner kommer till uttryck i de ganska enhetliga sammanhang som socialdansen tycks utgöra samt om sociala och kulturella olikheter upplöses där. Socialdansare kommer från platser över hela Sverige, där finns gamla, unga, de har olika yrken och ingår i olika sociala och kulturella sammanhang utanför dansen. De flätas samman i en gemenskap och ett sammanhang liksom att vara en del av subkulturen socialdansare. Gemenskapen har uppfört nya distinktioner inom gruppen socialdansare, liksom motionsdansare, tävlingsdansare, partydansare, äldre- och nya dansare. Dansevenemang liksom Malungsveckan, Ölandsveckan, dansmaror och andra dansevenemang stärker denna gemenskap, inte minst inom de mindre grupperingarna som finns på socialdans. Gemenskapens effekter, möjliggör att överbrygga motsättningar mellan grupper i samhället liksom de som finns mellan stad och land. Samtidigt blir socialdansen allt mer exkluderande på grund av detta, då det krävs en allt större handlingskompetens för att kunna delta i den. Min förhoppning med denna uppsats är att förmedla vikten av denna gemenskap och hur den håller samman människor oavsett social ställning eller ursprung. Att satsa på socialdans innebär också att bidra till att bevara en viktig del av det svenska kulturarvet och det skapar sociala- och ekonomiska förutsättningar för såväl föreningsliv, näringsliv och kommuner. Socialdansen är också en kulturell rörelse med rötter och förankring i landsbygden och därmed en viktig motpol till det urbana övertaget.

Källor och litteratur

Publicerat material

Cohen, Anthony 1989: *The Symbolic Construction of Community*. London: Routledge.

Giddens, Anthony 1999: *Modernism and Post-Modernism*. Duke University Press.

Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/487860> [2018-05-02]

Goffman, Erving 1974: *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*
Stockholm: Rabén och Sjögren

Hebdige, Dick 1991: *Subculture: The Meaning of Style*. London: Routledge

Hellspång, Mats & Orvar Löfgren 1974: *Land och stad. Svenska samhällstyper och livsformer från medeltid till nutid*. Lund: Liber

Stjernström, Arvid 2011: *Där traditionens ande talar...* Kandidatuppsats i landsbygdsutveckling. Uppsala

Pettersson, Annika (2018-03-23): Fotograf på Ankanz dansbilder

Intervjuer

Intervju med Jan-Åke Glavén, kapellmästare i dansbandet Expanders. [2018-03-23]

Intervju med Åsa Hedlöf, medlem i danskommittén för Malungsveckan. [2018-04-]

Intervju med Leif Wibron, arrangör för Gävlemaran. [2018-04-19]